
Strategia
Rozwoju
Lokalnego Miasta
Tomaszów
Lubelski na lata
2017-2022

2017 R.

Aktualizacja

ZAWARTOŚĆ

Wstęp.....	4
Metodologia	4
Stan i efekty wdrażania strategii.....	6
Analiza SWOT.....	8
Misja.....	11
Cele strategiczne i operacyjne.....	12
Cel strategiczny 1. Poprawa warunków życia mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego	12
Cel strategiczny 2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Tomaszowa Lubelskiego .	14
Cel strategiczny 3. Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.	16
Cel strategiczny 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego na terenie Miasta	17
Działania i projekty.....	18
Źródła finansowania.....	25
Zarządzanie i monitoring.....	26
Wskaźniki monitoringu strategii.....	28
Załączniki.....	30
Analiza statystyczno-diagnostyczna.....	30
Sfera społeczna.....	30
Demografia	30
Poziom wykształcenia	33
Edukacja	35
Uczestnictwo w kulturze i sport.....	36
Strefa gospodarcza.....	38
Rynek pracy.....	38
Przedsiębiorczość.....	39
Turystyka	43

Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022

Strefa techniczna.....	45
Gospodarka komunalna	45
Spis tabel	47
Spis wykresów	47
Spis map	47

WSTĘP

Strategia rozwoju jest najważniejszym dokumentem programowym dla każdej organizacji, zarówno przedsiębiorstwa jak i jednostki samorządu terytorialnego. Dokument Strategii Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski powstał w celu zintensyfikowania kompleksowego rozwoju miasta poprzez wskazanie zrównoważonej ścieżki rozwoju.

Dokument jest kontynuacją działań, realizowanych w latach 2008–2015, w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego dla Miasta Tomaszowa Lubelskiego na lata 2008-2015.

Niniejsza strategia wyznacza podstawowe kierunki rozwoju przy uwzględnieniu istotnych aspektów demograficznych, społecznych oraz gospodarczych. Dokument stanowi plan systemowego działania, obecnych oraz przyszłych władz samorządowych, w oparciu o atuty i słabości wewnętrzne oraz uwzględniający szanse i zagrożenia płynące ze stale zmieniającego się otoczenia zewnętrznego miasta. Strategia ułatwi lokalnym władzom racjonalne organizowanie działań oraz rozwiązywanie napotykanym problemów społecznych, gospodarczych oraz ekologicznych.

Przyjęty horyzont wdrażania i monitorowania strategii do roku 2022 pozwoli na pełniejsze osiągnięcie zakładanych rezultatów projektów współfinansowanych ze środków perspektywy finansowej Unii Europejskiej w latach 2014-2020.

Przedmiotowa Strategia została skonstruowana w taki sposób, aby jej podstawowe założenia planistyczne były komplementarne z pozostałymi dokumentami strategicznymi Miasta, a w szczególności ze Strategią Rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Tomasa Zamoyskiego w Tomaszowie Lubelskim na lata 2015-2022.¹

METODOLOGIA

W pracach nad aktualizacją strategii skorzystano z modelu ekspercko-partycypacyjnego, uwzględniając udział władz i społeczności lokalnej w pracach nad strategią, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów. W ramach przedmiotowej metodologii prac wykorzystano zespół

¹Uchwała nr XIX/158/2016 Rady Miasta Tomaszów Lubelski z dnia 1 kwietnia 2016 roku

składający się m.in. z pracowników referatów Urzędu Miasta i jego jednostek organizacyjnych, radnych Tomaszowa Lubelskiego oraz przedstawicieli organizacji społeczno-gospodarczych. Nad prawidłowością prac czuwał konsultant ds. aktualizacji strategii, którego zadaniem było m.in. przedstawienie szczegółowej metodologii opracowania strategii, nadzór nad koncepcyjną i merytoryczną stroną strategii oraz zredagowanie ostatecznej wersji dokumentu.

Do aktualizacji Strategii wykorzystano narzędzie w postaci *Formularzy aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego dla Miasta Tomaszowa Lubelskiego*, dzięki którym uaktualniono listę projektów priorytetowych dla poszczególnych obszarów funkcjonowania miasta. Formularze zostały uzupełnione przez podstawowe jednostki funkcjonalne miasta oraz podmioty kluczowe z punktu widzenia strategicznych obszarów rozwojowych Tomaszowa Lubelskiego. Osoby zaangażowane w aktualizację Strategii mogły zgłosić swoje postulaty i propozycje rozwiązań, ukierunkowanych na poprawę jakości życia w mieście i lepsze funkcjonowanie lokalnej administracji. W Formularzach uwzględniono również uwagi dotyczące zidentyfikowanych mocnych i słabych stron jak również szans i zagrożeń dla rozwoju miasta. Stało się to podstawą do przeprowadzanie kompleksowej analizy SWOT, którą zamieszczono w dalszej części przedmiotowego opracowania.

W procesie aktualizacji strategii i tworzenia dokumentu finalnego kierowano się zasadami:

- spójności Strategii z dokumentami planistycznymi i operacyjnymi na poziomie krajowym, regionalnym i powiatowym;
- partnerstwa w procesie planowania poprzez współpracę władz samorządowych z podmiotami, reprezentującymi różne środowiska oraz instytucje;
- wieloletniego planowania rozwoju miasta w oparciu o ocenę efektów dotychczas realizowanej strategii z uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie miasta, powiatu tomaszowskiego, województwa lubelskiego oraz kraju;
- elastyczności, zgodnie z którą pierwotne założenia strategii były korygowane i dostosowywane do potrzeb i postulatów, zgłaszanych przez podmioty zaangażowane w proces prac nad strategią.

Zasadnicze zmiany, jakie zostały wprowadzone w nowej strategii, związane były głównie z uproszczeniem struktury oraz dokonaniem większej koncentracji zaplanowanych działań na realizacji ograniczonej liczby priorytetów. Zmiany polegały również na dodaniu nowych treści, wynikających m.in. z nowych uwarunkowań i wyzwań rozwojowych miasta, dotychczasowych efektów wdrażania strategii, aktualnych celów i priorytetów rozwoju polityki regionalnej na poziomie unijnym i krajowym, a także nowych możliwości wsparcia rozwoju samorządów ze środków nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

STAN I EFEKTY WDRAŻANIA STRATEGII

Celem przewodnim przedmiotowej aktualizacji była konieczność dokonania oceny efektów dotychczas realizowanej strategii w latach 2008-2015 oraz dokonanie na tej podstawie odpowiednich zmian i uzupełnień. Kolejnym motywem aktualizacji była również konieczność dostosowania zapisów obowiązującej strategii do nowych wytycznych polityki regionalnej w Polsce, zakładających m.in. większą koncentrację działań rozwojowych w miejskich obszarach funkcjonalnych jako tzw. biegunach wzrostu, specjalizację lokalnej gospodarki, jak również złożony model zarządzania i współdziałania w zakresie realizacji wspólnych zadań i przedsięwzięć inwestycyjnych.

Istotną kwestią było również zapewnienie koherencji pomiędzy strategią rozwoju a aktualnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w szczególności z celami zaktualizowanej *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)*.

Główną przesłanką, przemawiającą za aktualizacją strategii rozwoju miasta, była również konieczność dostosowania jej celów i działań do nowej polityki Unii Europejskiej oraz wynikających z niej celów tematycznych, wdrażanych za pomocą krajowych i regionalnych programów operacyjnych finansowanych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

W ramach aktualizacji przedmiotowej Strategii dokonano analizy i podsumowania efektów wdrażania dotychczas obowiązującego dokumentu strategicznego. Z zaplanowanych na okres realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego dla Miasta Tomaszowa Lubelskiego na lata 2008-2015 zostały ukończone następujące projekty:

- Budowa Kanalizacji sanitarnej dla Północnej części miasta.
- Termomodernizacja i modernizacja przedszkoli.
- Modernizacja budynku Szkoły Podstawowej Nr 3 przy ul. Żwirki i Wigury, Szkoły Podstawowej Nr 3 przy ul. Matejki i Szkoły Podstawowej Nr 2.
- Modernizacja Gimnazjum Nr 1 i Nr 2.
- Przebudowa zachodnich trybun boiska i urządzenie zaplecza organizacji sportów zimowych.
- Budowa infrastruktury terenów pomiędzy ul. Westerplatte a ul. Kr. Zygmunta III Wazy.
- Budowa budynku z lokalami socjalnymi ul. Rolnicza.
- Budowa infrastruktury terenów pomiędzy ul. Westerplatte a ul. Kr. Zygmunta III Wazy.

ANALIZA SWOT

Analiza SWOT polega na identyfikacji i opisaniu wpływu czynników na rozwój danej jednostki, jak również możliwości jakie posiada ta jednostka w celu osłabiania lub wzmacniania siły ich oddziaływania. W analizie SWOT nie jest konieczne systematyczne wyodrębnianie i opisywanie wszystkich czynników, ale zidentyfikowanie czynników kluczowych, które mogą mieć decydujący wpływ na przyszłość miasta lub zastosowanie innych narzędzi do badania jednostki samorządowej i jej otoczenia. W analizie SWOT badane są następujące czynniki:

- wewnętrzne pozytywne - mocne strony (S),
- wewnętrzne negatywne - słabe strony (W),
- zewnętrzne pozytywne - szanse (O),
- zewnętrzne negatywne - zagrożenia (T).

Miasto Tomaszów Lubelski buduje swoją strategię rozwoju m.in. na podstawie wyników przedstawionej poniżej analizy SWOT, uwzględniając mocne strony i szanse, starając się niwelować strony słabe i potencjalne zagrożenia. W poniższej analizie pokazano najważniejsze aspekty mające znaczenie dla strategii rozwoju Tomaszowa Lubelskiego.

ANALIZA SWOT - MOCNE STRONY (czynniki wewnętrzne)	ANALIZA SWOT - SŁABE STRONY (czynniki wewnętrzne)
Bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe	Mała atrakcyjność lokalnego rynku pracy (niski poziom wynagrodzeń, ograniczone możliwości rozwoju zawodowego)
Wysoki poziom przedsiębiorczości - duża liczba osób prowadzących działalność gospodarczą	Zdegradowana infrastruktura techniczna (kanalizacja, oczyszczalnia ścieków)
Wysoki poziom edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura publiczna
Położenie miasta w otoczeniu lasów	Wysoki poziom degradacji mieszkań komunalnych
Położenie miasta na ważnym szlaku komunikacyjnym w pobliżu przejścia granicznego	Brak sieci ciepłowniczej i ciepłowni

Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022

Bogate tradycje handlowe – hale targowe	Wysoki poziom emisji pyłów ze względu na dużą liczbę przestarzałych kotłów c.o. w budynkach jednorodzinnych
Wzrost popytu na usługi opiekuńcze	Niska atrakcyjność i dostępność przestrzeni do prowadzenia działalności handlowo-usługowej
Wysoki poziom aktywności społecznej – duża liczba NGO	Brak dostępnych terenów inwestycyjnych
Ważny ośrodek sportów zimowych (siedziba Lubelskiego Okręgowego Związku Narciarskiego)	Brak „centrum” ze względu na istniejące rondo powoduje rozproszenie funkcji
Dobrze rozwinięty ośrodek narciarstwa biegowego	Niski poziom aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenów zdegradowanych
Dobrze rozwinięty ośrodek walk (Karate i inne)	Wysoki poziom koncentracji problemów społecznych na obszarach zdegradowanych
Wysoki poziom gier zespołowych (piłka nożna, siatkówka)	Brak krytej pływalni
Duży potencjał doliny rzeki Sołokija w zakresie zagospodarowania na cele turystyczne	
Funkcjonująca od 2007 r. Lokalna Organizacja Turystyczna „Roztocze”	
Atrakcyjne położenie geograficzne umożliwiające utworzenie ośrodka turystycznego	
Brak miejsca dystrybucji produktów regionalnych (targowisko, jarmarki)	

ANALIZA SWOT - SZANSE (czynniki zewnętrzne)	ANALIZA SWOT - ZAGROŻENIA (czynniki zewnętrzne)
Budowa obwodnicy miasta – DK 17 pozwoli na przywrócenie okolic Rynku funkcji „centrum miasta”	Wysoki poziom nakładów potrzebnych do przebudowy układu komunikacyjnego w związku z budową obwodnicy (drogi wojewódzkie i powiatowe)
Dostępność środków finansowych na kompleksową rewitalizację obszarów zdegradowanych	Niewystarczający poziom współpracy samorządów z terenu Roztocza w obszarze przygotowania oferty turystycznej i nowych produktów turystycznych
Dostępność środków finansowych na inwestycje w odnawialne źródła energii oraz termomodernizację	Niewykorzystany potencjał produktów regionalnych
Wzrost świadomości społecznej konieczności przeciwdziałania wysokiej emisji pyłów (smog)	Brak miejsc dystrybucji produktów regionalnych z Roztocza
Dostępność środków finansowych na wsparcie podmiotów ekonomii społecznej	Niewykorzystany potencjał zasobów geoturystycznych Roztocza (planowany geopark „Kamienny Las”)
Rozwój aktywnego wypoczynku i masowego uprawiania sportu (biegi, biegi narciarskie, kolarstwo)	Niewykorzystany potencjał turystyczny produktów regionalnych
Wzrost liczby klubów sportowych oraz osób uprawiających sport, które potrzebują dobrze rozwiniętej infrastruktury do organizacji wyjazdowych zgrupowań	
Wzrost popularności biegów narciarskich	
Niedostateczna liczba tras biegowych w Polsce	
Duże możliwości wykorzystania podmiotów ekonomii w turystyce (gastronomia, hotelarstwo)	

MISJA

**POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA
MIESZKAŃCÓW TOMASZOWA
LUBELSKIEGO POPRZEZ SPOŁECZNO –
GOSPODARCZY I PRZESTRZENNY
ROZWÓJ MIASTA**

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

CEL STRATEGICZNY 1. POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW TOMASZOWA LUBELSKIEGO

Ważnym czynnikiem wpływającym na komfort i jakość życia mieszkańców jest stan infrastruktury technicznej, m.in. infrastruktury drogowej i tej, która wpływa bezpośrednio na bezpieczeństwo mieszkańców miasta. Miasto Tomaszów Lubelski sukcesywnie modernizuje i rozbudowuje sieci infrastruktury technicznej. Jest to od lat jeden z głównych priorytetów działań inwestycyjnych podejmowanych na terenie miasta. Szybki rozwój gospodarczy regionu oraz poprawiająca się stopniowo sytuacja bytowa mieszkańców, generują nowe potrzeby w zakresie modernizacji istniejących sieci w ramach gospodarki komunalnej. Dlatego też ten aspekt jest podjęty również w niniejszej aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego jako priorytet dla kolejnych inwestycji miejskich w najbliższych latach.

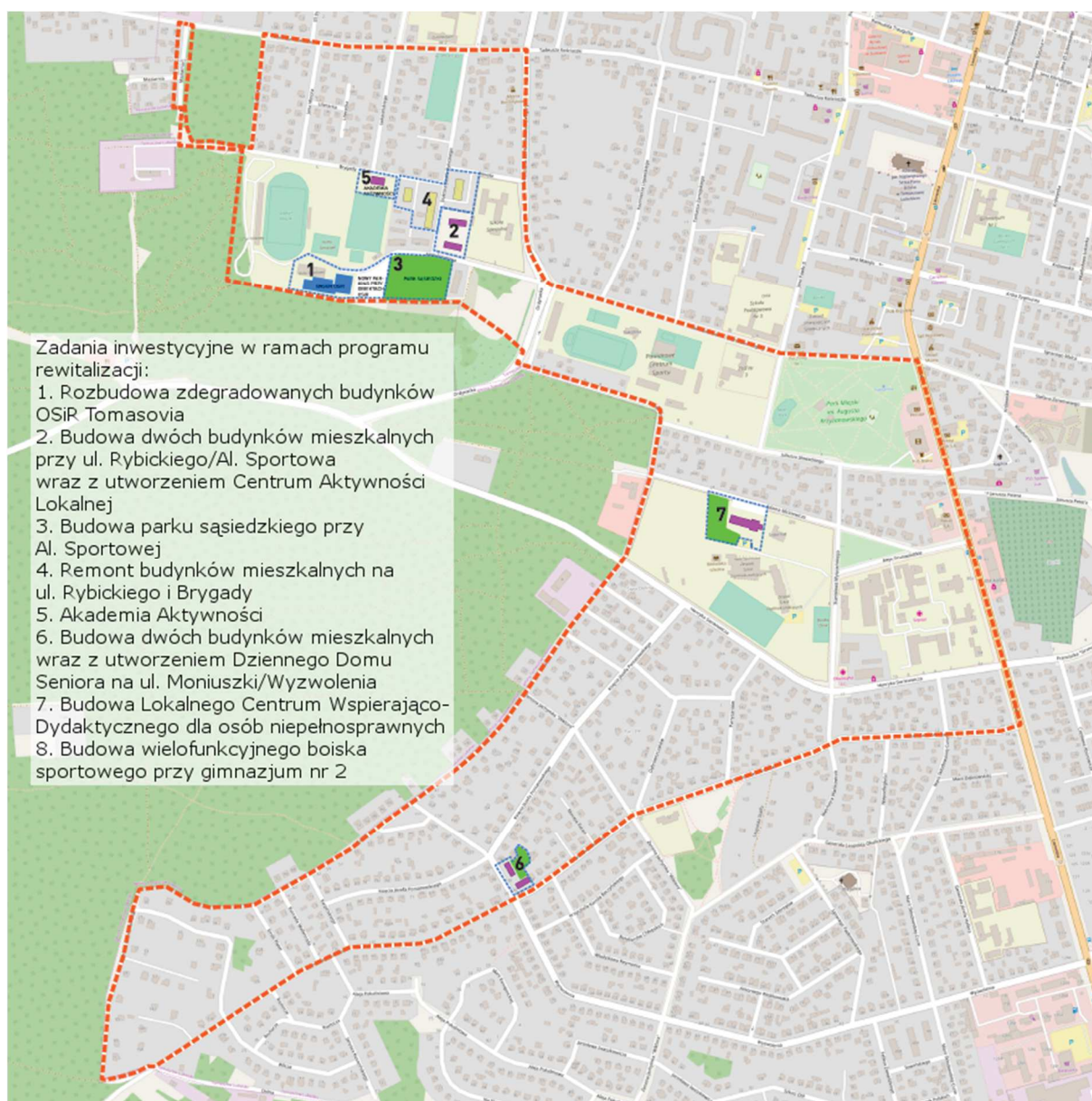
Jednocześnie w ramach przedmiotowego priorytetu władze Miasta Tomaszów Lubelski podjęły działania związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych miasta. Proces rewitalizacji w sposób kompleksowy łączy sferę społeczną, gospodarczą, techniczną, przestrzenno-funkcjonalną i środowiskową). Jest skoordynowany w celu wyprowadzenia obszaru zdegradowanego z zapaści oraz podniesienia jakości życia osób mieszkających i funkcjonujących na wskazanym obszarze.

Zdegradowany obszar miasta został w całości wyznaczony jako obszar rewitalizacji, ponieważ na całej jego powierzchni znajdują się tereny zabudowane budynkami mieszkalnymi oraz użyteczności publicznej. Wyznaczona strefa obejmuje m.in. teren dawnych koszar wojskowych powstałych w II poł. XIX i na pocz. XX wieku. Po likwidacji jednostki wojskowej, część budynków została zaadaptowana na cele mieszkaniowe, a w murowanym budynku została utworzona szkoła, obecnie Gimnazjum nr 2 im. Papieża Jana Pawła II (znajduje się poza obszarem rewitalizacji). Natomiast na terenie wojskowych budynków gospodarczych utworzono kompleks rekreacyjno- sportowy wraz ze stadionem piłkarskim. Obszar ten stanowi również teren zdegradowanych budynków komunalnych, których stan techniczny czyni niezasadny ich remont, a jedynym wyjściem wydaje się być budowa nowych obiektów mieszkalnych. W obszarze rewitalizacji znalazł się również teren o wysokim stopniu degradacji technicznej oraz dużym nawarstwieniu problemów społecznych, znajdujący się pod adresem Wyzwolenia 140.

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje swoim zasięgiem 1,2 km² co stanowi 9% powierzchni Miasta Tomaszów Lubelski (13,29 km² wynosi całkowity obszar Miasta). Na obszarze rewitalizacji jest zameldowanych 2731 osób co przy 19749 mieszkańcach miasta stanowi 13,8% populacji.

MAPA 1 OBSZAR REWITALIZACJI

Źródło: opracowanie własne.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą inicjowane działania, zmierzające do osiągnięcia zakładanych efektów realizacji strategii na poziomie niniejszego celu strategicznego.

Cel operacyjny 1.1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Cel operacyjny 1.2. Modernizacja infrastruktury komunikacyjnej

Cel operacyjny 1.3. Rozbudowa infrastruktury technicznej zwiększającej komfort życia i bezpieczeństwo mieszkańców

CEL STRATEGICZNY 2. ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ TOMASZOWA LUBELSKIEGO

Niewątpliwie Miasto Tomaszów Lubelski posiada duży potencjał turystyczny. Wynika to przede wszystkim z atrakcyjnego położenia geograficznego w centrum Roztocza. Dzięki temu Tomaszów stanowi idealną „bazę wypadową” do eksploracji Roztocza i Puszczy Solińskiej, ale również do jednodniowych wycieczek krajoznawczych do Lublina, Rzeszowa i Lwowa.

Kolejnym atutem Tomaszowa Lubelskiego z zakresu turystyki jest jego dziedzictwo historyczno-kulturowe. W mieście jest wiele zabytków z różnych okresów historycznych, m.in. Kościół pw. Zwiastowania NMP, budynek tzw. „Czajni” z 1902 roku, gmach Sejmiku Powiatowego, gmach obecnej Szkoły Muzycznej i wiele innych.

Oprócz wyżej wymienionych należy odnotować potencjał Tomaszowa Lubelskiego w obrębie infrastruktury sportowej. Funkcjonujące obiekty z powodzeniem mogą być wykorzystywane do prowadzenia turystyki sportowej, przyjmowania drużyn sportowych na cykle treningowe oraz zgrupowania. Tomaszów to znakomite zaplecze do rozwoju takich dziedzin sportu, jak: narciarstwo biegowe, piłka nożna, sporty walki oraz pozostałe sporty drużynowe.

Należy dążyć do zintensyfikowania działań, które przyczynią się do napływu coraz większej liczby turystów do Tomaszowa (w 2013 r. zanotowano wzrost liczby odwiedzających, który utrzymuje się do dzisiaj). Kluczową kwestią w tym zakresie powinno być opracowanie spójnego pakietu usług turystycznych dla różnych grup odbiorców, a także zbudowanie zintegrowanego i ponadlokalnego systemu obsługi ruchu turystycznego, pozwalającego na

wydłużenie pobytu turysty na terenie miasta i zaoferowanie mu szerszego katalogu usług i atrakcji. Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane określone działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii w obrębie przedmiotowego celu strategicznego.

Cel operacyjny 2.1. Rozbudowa bazy turystycznej

Cel operacyjny 2.2. Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej

Cel operacyjny 2.3. Rozwój nowych produktów turystycznych

Cel operacyjny 2.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowo-historycznego miasta

CEL STRATEGICZNY 3. ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I GOSPODARCZEJ MIESZKAŃCÓW

Remedium na negatywne tendencje społeczne w Mieście (wysoki stopień migracji, bezrobocie, odsetek wykluczonych społecznie) jest ukierunkowanie działań na zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców. Przygotowanie infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej jest warunkiem koniecznym do pobudzenia inicjatyw mieszkańców w kierunku rozwoju przedsiębiorczości.

Zwiększenie dostępności do usług społecznych z wykorzystaniem potencjałów podmiotów ekonomii społecznej, już funkcjonujących i przyszłych, ma doprowadzić do pobudzenia społecznego i gospodarczego (m.in. nowe miejsca pracy) wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania te są immanentnym składnikiem określonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2017-2022 działań. Odnoszą się one do osób zamieszkujących zdiagnozowany obszar zdegradowany miasta. Wybrane działania należy również rozciągnąć na pozostałych mieszkańców w celu ich aktywizacji w społecznym i gospodarczym.

Trzeci cel strategiczny będzie możliwy do osiągnięcia poprzez realizację niżej wymienionych celów operacyjnych.

Cel operacyjny 3.1. Przygotowanie infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej

Cel operacyjny 3.2. Zwiększenie dostępności do usług społecznych

Cel operacyjny 3.3 Zwiększona aktywność społeczna, gospodarcza, kulturalna i sportowa mieszkańców obszaru rewitalizacji

CEL STRATEGICZNY 4. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO NA TERENIE MIASTA

Czyste i różnorodne środowisko naturalne należy do jednych z głównych atutów rozwojowych Miasta Tomaszów Lubelski. Odzwierciedleniem tego jest wykorzystywanie potencjału przyrodniczego do rozwoju różnych form turystyki aktywnej.

Ponadto miasto od wielu lat podejmuje wysiłki na rzecz rozbudowy niezbędnej infrastruktury służącej ochronie środowiska. Przeprowadzono szereg termomodernizacji budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych. Miasto planuje działania w kierunku realizacji inwestycji z zakresu montażu kolektorów słonecznych oraz pełniejszego wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii, m.in. przez przyjęcie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej.

Powyższe działania powinny być kontynuowane i uzupełniane w celu dalszej poprawy stanu środowiska naturalnego. Docelowo doprowadzi to do podniesienia efektywności energetycznej budynków, poprawy jakości powietrza oraz produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą realizowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii w obrębie czwartego celu strategicznego.

Cel operacyjny 4.1 Poprawa jakości powietrza poprzez zwiększenie wykorzystania OZE oraz zwiększenie efektywności cieplnej budynków

DZIAŁANIA I PROJEKTY

Cel strategiczny 1. Poprawa warunków życia mieszkańców Tomaszowa

1.1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji (u zbiegu ulic Moniuszki i Wyzwolenia, osiedla Koszary)	700 000,00	2018-2019	dz. 13.3 RPO WL
Poprawa warunków mieszkaniowych na Al. Sportowej/ul. Rybickiego oraz Moniuszki/Wyzwolenia poprzez budowę nowych komunalnych budynków mieszkalnych wraz z budową pomieszczeń na potrzeby nowych usług społecznych na obszarze rewitalizacji (Dzienny Dom Seniora, Centrum Aktywności Lokalnej)	4 500 000,00	2018-2019	dz. 13.3 RPO WL
Poprawa warunków mieszkaniowych na terenie osiedla Koszary poprzez remont budynków komunalnych na ul. Rybickiego 26 i 19 oraz ul. Brygady 3	1 500 000,00	2018-2019	Wsparcie budownictwa socjalnego z Funduszu Dopłat – operator BGK
Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej poprzez nowe inwestycje na terenie OSiR Tomasovia (rozbudowa OSiR, kryta pływalnia, Akademia Aktywności)	20 000 000,00	2018-2020	Ministerstwo Sportu i Turystyki, RPO WL Działanie 13.3
Zwiększenie zatrudnienia poprzez utworzenie podmiotów ekonomii społecznej	250 000,00	2019-2020	Działania 11.3 RPO WL, 13.3 RPO WL

1.2 Modernizacja infrastruktury komunikacyjnej

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Przebudowa dróg wojewódzkich dr. Nr 850 (Łaszczowiecka i dr. Nr 853 (Majdan Nowy -Tomaszów, Lubelski- ul. Piłsudskiego).	5 000 000,00zł	2018-2020	RPO WL 2014-2020
Przebudowa dróg powiatowych na terenie miasta.	7 000 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020
Budowa i modernizacja dróg gminnych, chodników na terenie miasta.	15 000 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020

1.3 Rozbudowa infrastruktury technicznej zwiększającej komfort życia i bezpieczeństwo mieszkańców

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnych na terenie miasta. (Budowa sieci kanalizacji sanitarnej, bezwykopowe renowacje kanałów, budowa farmy fotowoltaicznej na ujęciu wody, modernizacja oczyszczalni ścieków)	10 000 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020 POiŚ
Ochrona czystości i estetyki otoczenia życia mieszkańców.	500 000,00	2017-2020	Środki własne
Monitoring miasta - rozbudowa.	800 000,00zł	2017-2020	RPO WL ,środki własne
Rozbudowa kanalizacji deszczowej.	10 000 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020
Zagospodarowanie i modernizacja terenów zielonych.	500 000,00zł	2017-2020	Środki własne
Gazyfikacja miasta	5 000 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

Modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych i oświetlenia.	5 000 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020
--	----------------	-----------	------------------

Cel strategiczny 2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Tomaszowa Lubelskiego

2.1 Rozbudowa bazy turystycznej

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Budowa ścieżek rowerowych.	2 000 000,00	2018-2020	RPO WL 2014-2020
Przygotowanie terenów inwestycyjnych typu „brownfield” przy rzece Sołokija.	10 000 000,00zł	2018-2020	Program Współpracy Transgranicznej PL-BY-UA/inne

2.2. Rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Modernizacja degradowanych budynków OSiR (Rewitalizacja)	18 000 000,00	2018-2020	Ministerstwo Sportu i Turystyki, dz. 13.3 RPO WL, środki własne
Budowa i przebudowie zewnętrznych obiektów lekkoatletycznych na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji „Tomasovia”	3 000 000,00 zł	2018-2022	MKiDN
Akademia Aktywności (Rewitalizacja)	2 000 000,00	2019-2020	Ministerstwo Sportu, budżet Miasta Tomaszów Lub., środki własne
Budowa hal sportowych przy Szkole Podstawowej Nr 2 i 3	8 000 000,00	2019-2020	Ministerstwo sportu/środki własne

2.3. Rozwój nowych produktów turystycznych

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Ukazanie naturalnego potencjału Geoparku Kamienny Las poprzez wykorzystanie walorów turystycznych miasta Tomaszów Lubelski oraz okolicznych gmin.	16 880 000,00 zł	2017-2019	RPO WL 2014-2020 /PROW/ Program Współpracy Transgranicznej PL-BY-UA/inne
E-turysta – Aktywne Roztocze.	750 000,00 zł	2018-2019	RPO WL 2014-2020 Program Współpracy Transgranicznej PL-BY-UA/inne
Promocja zintegrowanego produktu turystycznego „Aktywne Roztocze – od – kultury do natury”.	1 500 000,00 zł	2018-2020	RPO WL 2014-2020 Program Współpracy Transgranicznej PL-BY-UA/inne
Rozwój lokalnych produktów turystycznych (potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze).	210 000,00zł	2017-2020	RPO WL 2014-2020
Inicjowanie powstawania podmiotów ekonomii społecznej, odpowiadającej na zapotrzebowanie mieszkańców oraz turystów.	1 000 000,00zł	2017-2020	Program Partnerstwa i Sąsiedztwa „Polska – Białoruś –Ukraina”

2.4. Zachowanie dziedzictwa kulturowo-historycznego miasta

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Rewitalizacja Starówki rozłożona na etapy obejmująca rewitalizację tkanki mieszkaniowej, ulic, odbudowę zabytkowych Hal Targowych połączone z zagospodarowaniem ronda.	15 000 000,00zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Remont cmentarza wojennego	600 000,00 zł	2018-2022	MKiDN

Roboty budowlane i modernizacyjne przy budynku dawnego sejmiku.	1 000 000,00zł	2018-2020	Ministerstwo dziedzictwa i Kultury
---	----------------	-----------	------------------------------------

Cel strategiczny 3. Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców

3.1. Przygotowanie infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Przygotowanie terenów inwestycyjnych przy ul. Łaszczowieckiej	7 000 000,00zł	2018-2020	RPO WL 2014-2020
Zagospodarowanie Rynku i budowa hal	15 000 000,00zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Przebudowa targowiska "Mój Rynek"	2 500 000,00zł	2018-2019	PROW, RPO WL 2014-2020

3.2. Zwiększenie dostępności do usług społecznych

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Budowa hal sportowych przy Szkole Podstawowej Nr 2 i 3.	8 000 000,00zł	2019-2020	Ministerstwo sportu/środki własne
Przebudowa budynku Tomaszowskiego Domu Kultury wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia	4 950 000,00zł	2018-2020	RPO WL 2014-2020
Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych w Szkole Podstawowej nr 2 i 3	1 100 000,00 zł	2018-2022	PROW; RPO WL 2014-2020, Działanie 12.2
Zakup infrastruktury szkolnej	2 000 000,00 zł	2018-2022	POWER 2014-2020
Wypracowanie oraz wdrożenie nowych rozwiązań, powstałych dzięki współpracy z partnerami zagranicznymi, w obszarze rewitalizacji społecznej, mającej na celu włączenie społeczne grup	800 000,00 zł	2018-2022	POWER 2014-2020

marginalizowanych z obszarów zdegradowanych.			
Wsparcie w postaci programów mobilności ponadnarodowej ukierunkowanych na aktywizację zawodową osób młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach Programu, która ma na celu ich stopniową i trwałą integrację z rynkiem pracy lub systemem edukacji.	800000,00 zł	2018-2022	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
Współpraca ponadnarodowa- Wypracowanie oraz wdrożenie nowych rozwiązań, powstałych dzięki współpracy z partnerami zagranicznymi, w obszarze rewitalizacji społecznej, mającej na celu włączenie społeczne grup marginalizowanych z obszarów zdegradowanych.	500000,00 zł	2018-2022	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
Budowa Lokalnego Centrum Wspierająco Dydaktycznego dla osób niepełnosprawnych	10 700 240,00	2017-2019	RPO WL Działanie 13.2, Środki własne

3.3. Zwiększona aktywność społeczna, gospodarcza, kulturalna i sportowa mieszkańców obszaru rewitalizacji

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Centrum Aktywności Lokalnej	500 000,00	2019-2020	11.1 RPO WL, 13.3 RPO WL
Dzienny Dom Seniora	500 000,00	2019-2020	Program Senior+
„ZaczynaMy OdNowa”	663 935,00	2017-2019	11.1 RPO WL
Akademia Nordic Walking	20 000,00	2019-2022	Środki własne, budżet obywatelski, konkurs mini grantów
Seniorzy czytają dzieciom	40 000,00	2019-2022	Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

			Starszych na lata 2014-2020 (ASOS)
Świetlica seniora –integracja i aktywizacja			12.3 RPO WL 3.1 Polska Cyfrowa, ASOS 2014-2020
Wodna Akademia	50000,00	2019-2022	Środki własne, Program Młodzież Solidarna w Działaniu na lata 2016-2019
„Stop marginalizacji”	900 000,00	2017-2020	11.1 RPO WL
Rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej, w tym wzrost zatrudnialności w sektorze ekonomii społecznej	250 000,00	2019-2022	11.3 RPO WL, 13.3 RPO WL

Cel strategiczny 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego na terenie Miasta

4.1. Poprawa jakości powietrza poprzez zwiększenie wykorzystania OZE oraz zwiększenie efektywności cieplnej budynków

Nazwa działania/projektu	Przybliżona wartość projektu	Termin realizacji	Źródła finansowania
Termomodernizacja budynków na terenie Tomaszowa Lubelskiego.	1100000,00 zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Montaż kotłów na pelety w gospodarstwach domowych.	1100000,00 zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Montaż pomp ciepła w gospodarstwach domowych.	1100000,00 zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Montaż paneli fotowoltaicznych.	1100000,00 zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Montaż kolektorów.	1100000,00 zł	2020-2022	RPO WL 2014-2020
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków przy ul. Ofiar Bełżca.	5 000 000,00zł	2018-2020	RPO WL 2014-2020

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zadań wymaga nakładów finansowych przekraczających możliwości budżetu Miasta Tomaszów Lubelski, dlatego niezbędne jest poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Szanse na to stwarzają m.in. różnego rodzaju krajowe i międzynarodowe programy związane między innymi z nową perspektywą finansową funduszy europejskich. Dlatego konieczne jest ich staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości, a następnie bardzo skuteczne aplikowanie o wsparcie. Środki te powinny być wykorzystywane w jeszcze większym niż do tej pory stopniu, bowiem ich dostępność w przyszłości będzie prawdopodobnie znacznie mniejsza. Ograniczeniem na jakie Miasto Tomaszów Lubelski napotka z całą pewnością, będzie zdolność miasta do zapewnienia wkładu własnego. Dlatego pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się do aplikowania o środki pochodzące z programów Unii Europejskiej, ale musi uwzględniać też angażowanie kapitału prywatnego, czy optymalizację dotychczasowego zadłużenia i gospodarowania majątkiem.

Znaczna część środków inwestycyjnych miasta, koniecznych do realizacji strategii, będzie mogła pochodzić z programów operacyjnych perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014-2020. Przy czym, podobnie jak w latach 2007-2013, głównym źródłem środków unijnych będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPOWL) na lata 2014-2020. Łączna alokacja środków unijnych na program wynosi 2 229 mln euro, z czego 1 677 mln euro będzie finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), zaś 552 mln euro będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Kolejnym źródłem pozyskiwania środków unijnych na wdrażanie działań strategii będzie Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020, który będzie finansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Alokacja środków z EFRROW kształtuje się na poziomie 8 242 mln euro, które w dużej mierze będą wydatkowane na działania inwestycyjne związane z modernizacją gospodarstw rolnych oraz rozwój przetwórstwa produktów rolnych, a także na rozbudowę infrastruktury.

Uzupełniającymi źródłami finansowania strategii będą inne programy operacyjne finansowane ze środków unijnych perspektywy 2014-2020, w tym:

Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020, w ramach którego będzie m.in. istniała możliwość finansowania rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, a także współpracy sieciowej podmiotów oferujących wspólny produkt turystyczny.

ZARZĄDZANIE I MONITORING

Monitoring to jeden z kluczowych elementów wdrażania strategii. Opiera się na systematycznym zbieraniu danych dotyczących realizacji założeń Strategii i porównywaniu osiągniętych wskaźników z zakładanymi. Dane z monitoringu służą do oceny skuteczności i efektywności realizowanych zadań. Na podstawie analiz różnic stanu obecnego od zakładanego formułowane są ewentualne wnioski dotyczące zmian w celach operacyjnych strategii lub zadaniach. Cały proces monitoringu ma na celu zapewnienie efektywności wydatkowania środków na realizację Strategii. Posiada również wartość, polegającą na możliwości wczesnego wykrycia ewentualnych błędów i reagowania na nie, a także dostosowanie zapisów strategii do zmieniających się uwarunkowań.

Podstawowymi elementami systemu monitoringu są: instytucje zaangażowane w proces, system sprawozdawczości, zestaw wskaźników na podstawie, których będzie monitorowana Strategia.

System instytucjonalny monitorowania Strategii odbywać się będzie na trzech poziomach: zmian sytuacji społeczno-gospodarczej, realizacji celów szczegółowych na podstawie wskaźników liczbowych, realizacji zadań (projektów) określonych w zapisach Strategii.

Za monitorowanie Strategii odpowiedzialny jest Urząd Miasta (wydział). Burmistrz Tomaszowa Lubelskiego może alternatywnie powołać Zespół ds. Monitoringu Strategii Rozwoju (ZMSR). Urząd/Zespół będzie miał za zadanie dokonywanie bieżącego monitoringu postępu i skutków realizacji Strategii, a w szczególności zgodności postępu we wdrażaniu zadań z przyjętym harmonogramem oraz wizją rozwoju. Informacje w sprawie postępu realizacji Strategii będą przekazywane do wiadomości publicznej pod koniec każdego roku w postaci dokumentu: „Raport o Stanie Miasta Tomaszów Lubelski”. Raport będzie prezentował zmianę podstawowych wskaźników i informacji dotyczących Miasta.

Fakultatywnie możliwe jest powołanie Rady Rozwoju Strategicznego Miasta Tomaszów Lubelski, która byłaby odpowiedzialna za społeczny monitoring realizacji Strategii. W jej skład

wchodziliby przedstawiciele: administracji samorządowej i jednostek organizacyjnych (1/3 składu), lokalnego biznesu (1/3 składu) oraz organizacji pozarządowych i innych grup społecznych działających na terenie miasta (1/3 składu). Tym samym bezwzględna większość osób wchodzących w skład Rady Rozwoju Strategicznego nie ponosiłaby odpowiedzialności za realizację zadań wynikających ze Strategii. Na koniec każdego roku (lub w I kwartale następnego) Burmistrz przedstawiałby Radzie Rozwoju Strategicznego raport z realizacji Strategii, a w szczególności na temat bieżącej oceny postępu i skutków realizacji Strategii, zgodności postępu we wdrażaniu zadań z przyjętym harmonogramem oraz wizją rozwoju. Analizie podlegałby „Raport o Stanie Miasta Tomaszów Lubelski”. Rada Rozwoju Strategicznego przedstawiałaby po każdym posiedzeniu, a obligatoryjnie po spotkaniu rocznym swoje uwagi i propozycje dalszych działań. Co 2 lata na podstawie rekomendacji Rady Rozwoju Strategicznego Strategia byłaby aktualizowana przez Radę Miasta. Monitorowanie, by stać się skutecznym narzędziem w procesie wdrażania Strategii, musi charakteryzować się następującymi zasadami:

- Wiarygodność – informacja musi być wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych. Niedokładne dane systemu monitorowania mogą spowodować podjęcie niewłaściwych działań korygujących.
- Aktualność – informacje muszą być zbierane, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie na czas działań korygujących oraz stosownych korekt w momencie aktualizacji strategii.

WSKAŹNIKI MONITORINGU STRATEGII

Przy konstruowaniu systemu wskaźników wykorzystano te, które odnoszą się bezpośrednio do zaplanowanych w Strategii zadań/projektów. Dane potrzebne do weryfikacji poziomu osiągnięcia wskaźników będą pozyskiwane przez operatorów danych projektów.

TABELA 1 WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII

Wskaźnik	Jednostka miary
Cel 1. Poprawa warunków życia mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego	
Powierzchnia zrewitalizowanej przestrzeni publicznej	m ²
Powierzchnia wybudowanych mieszkań komunalnych	m ²
Powierzchnia wyremontowanych mieszkań komunalnych	m ²
Długość przebudowanych dróg gminnych	km
Długość przebudowanych dróg powiatowych	km
Długość przebudowanych dróg wojewódzkich	km
Długość wybudowanej i zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej	km
Powierzchnia miasta objęta monitoringiem	km ²
Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej	km
Powierzchnia zmodernizowanych terenów zielonych	m ²
Długość sieci gazowej	km
Długość zmodernizowanej i rozbudowanej sieci energetycznej	km
Liczba zmodernizowanych i powstałych punktów oświetlenia miejskiego	sztuka
Cel 2. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Tomaszowa Lubelskiego	
Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km
Powierzchnia turystycznych terenów inwestycyjnych typu „brownfield”	km ²
Powierzchnia zmodernizowanej bazy sportowej	m ²
Powierzchnia wybudowanej bazy sportowej	m ²
Liczba nowych produktów turystycznych	sztuka
Liczba zrealizowanych kampanii promujących produkty turystyczne	sztuka
Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej	nowy podmiot (wpis do KRS)
Powierzchnia zmodernizowanych/wyremontowanych obiektów atrakcyjnych turystycznie	m ²

Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022

Powierzchnia wybudowanych obiektów atrakcyjnych turystycznie	m ²
Cel 3. Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców	
Powierzchnia terenów inwestycyjnych	km ²
Powierzchnia utworzonych/zmodernizowanych przestrzeni umożliwiających prowadzenie działalności handlowo/usługowej	m ²
Powierzchnia zmodernizowanych obiektów edukacyjnych	m ²
Powierzchnia wybudowanych obiektów edukacyjnych	m ²
Liczba uczestników projektów w zakresie podnoszenia kompetencji uczniów	osoba
Liczba nowych rozwiązań powstałych w obszarze rewitalizacji społecznej	sztuka
Liczba osób objętych aktywizacją społeczną i zawodową	osoba
Liczba nowych usług społecznych	usługa
Liczba nowych podmiotów ekonomii społecznej	nowy podmiot (wpis do KRS)
Cel. 4. Poprawa stanu środowiska naturalnego na terenie Miasta	
Powierzchnia obiektów objętych termomodernizacją	m ²
Liczba zmodernizowanych instalacji c.o. i c.w.u.	sztuka
Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuka

Źródło: Opracowanie własne.

ZAŁĄCZNIKI

ANALIZA STATYSTYCZNO-DIAGNOSTYCZNA

SFERA SPOŁECZNA

DEMOGRAFIA

Jednym z elementów oceny rozwoju społecznego i jakości życia w miastach jest analiza zachodzących trendów demograficznych. Oparta jest na statystycznej ocenie społeczeństwa, która wynika z porównania podstawowych wskaźników z różnych dziedzin życia społecznego, mających istotny wpływ na warunki życia mieszkańców.

Miasto Tomaszów Lubelski według danych statystycznych na koniec 2015 roku zamieszkiwało 19 605 osób, co stanowiło 22% liczby ludności powiatu tomaszowskiego, 0,92% liczby ludności województwa lubelskiego i 0,051% liczby ludności Polski. Gęstość zaludnienia na koniec 2015 roku wyniosła 1475 os/km² i jest większa niż średnia dla powiatu – 58 os/km².

TABELA 2 LICZBA MIESZKAŃCÓW MIASTA NA TLE LICZBY MIESZKAŃCÓW POWIATU, WOJEWÓDZTWA I POLSKI

	Liczba ludności 2015r.	Stosunek procentowy (%)
Miasto Tomaszów Lubelski	19605	
Powiat tomaszowski	85705	22%
Województwo lubelskie	2139700	0,92%
Polska	38437239	0,051%

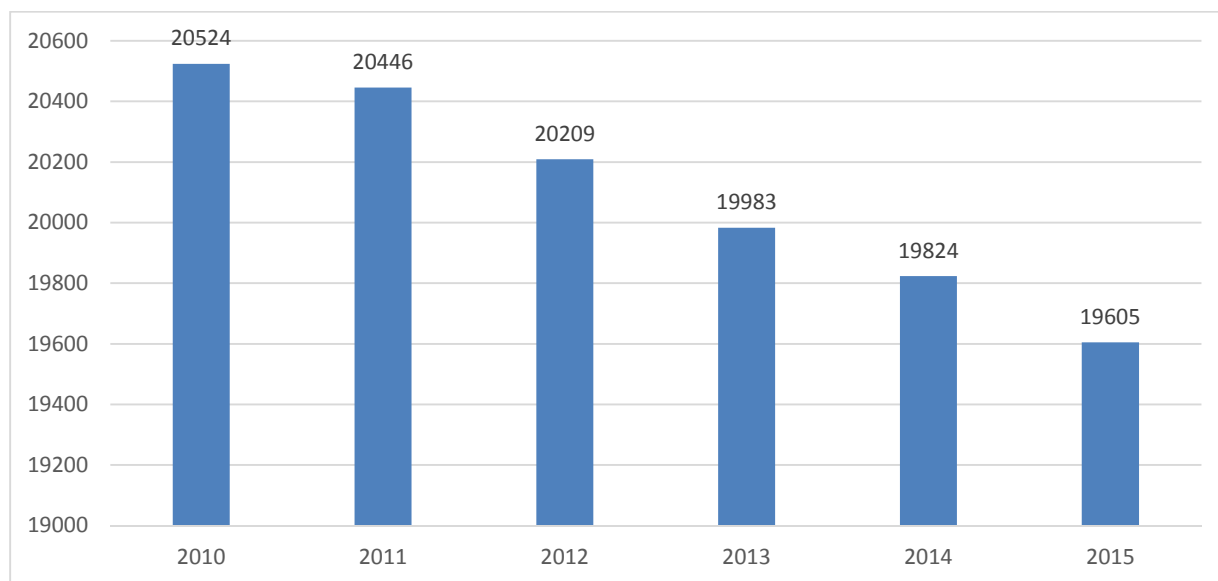
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Podobnie jak w innych miastach województwa lubelskiego przedstawia się sytuacja, jeśli chodzi o zachodzące zjawiska urbanizacji. Na podstawie danych z lat 2010-2015 można zauważyć, że liczba ludności na obszarze miejskim stale maleje. Jest to związane z migracją ludzi młodych do większych ośrodków i za granicę, ze względu na większą liczbę miejsc pracy oraz w celu poprawy komfortu życia.

Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2017 - 2022

WYKRES 1 LICZBA MIESZKAŃCÓW TOMASZOWA LUBELSKIEGO

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

TABELA 3 MIESZKAŃCY TOMASZOWA LUBELSKIEGO WG PŁCI

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	20524	20446	20209	19983	19824	19605
mężczyźni	9772	9738	9622	9515	9446	9318
kobiety	10752	10708	10587	10468	10378	10287

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

W latach 2010-2015 liczba urodzeń i zgonów ulegała zmianom, co bezpośrednio przełożyło się na zmiany wartości przyrostu naturalnego. Najwięcej urodzeń żywych odnotowano w 2012 roku – 202, co znacznie przewyższało liczbę zgonów. W kolejnych latach liczba urodzeń żywych znacznie zmalała, a zgonów wzrosła - czego skutkiem był ujemny przyrost naturalny, który utrzymał się do 2015 roku. W 2013 roku przyrost naturalny przyjął największą wartość dodatnią – 29 osób. Był to rok o najniższej liczbie zgonów w badanym okresie.

TABELA 4 PRZYROST NATURALNY, URODZENIA I ZGONY.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe	193	189	202	186	157	158

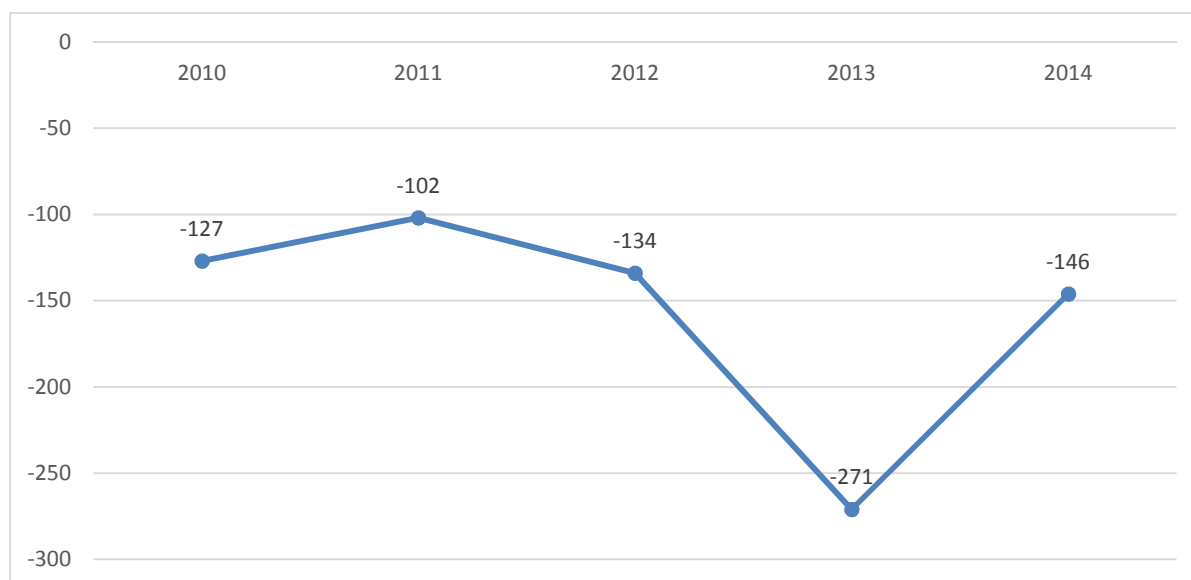
Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2017 - 2022

Zgony	177	165	176	157	170	178
Przyrost naturalny	16	24	26	29	-13	-20

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

Na terenie miasta Tomaszów Lubelski, tak jak w województwie lubelskim, utrzymuje się ujemne saldo migracji ogółem. Na przestrzeni ostatnich 5 lat w 2011 roku odnotowano najwyższe ujemne saldo migracji (102 osoby), które w następnym roku drastycznie spadło. W kolejnych latach utrzymywało się, przyjmując wartości ujemne z dalszą tendencją spadkową. Nadal jest ono bardzo niekorzystne i negatywnie wpływa na rozwój demograficzny. W 2014r. odnotowano ujemne saldo migracji na poziomie 146 osób. Saldo migracji ogółem jest wynikiem ujemnych wartości sald migracji wewnętrznych i zewnętrznych.

WYKRES 2 SALDO MIGRACJI OGÓŁEM

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

Niski przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji wynikają m.in. z wyjazdów ludzi młodych w poszukiwaniu pracy. Jest to zjawisko, które dotyczy nie tylko miasta, ale również całego powiatu i województwa lubelskiego.

Problemy z zatrudnieniem oraz brak stabilności finansowej zniechęca młodych ludzi do zakładania rodzin. Wyjeżdżają w celu poprawienia warunków materialnych i finansowych, a także kontynuowania nauki na uczelniach wyższych. Wyjazd do większych miast daje młodemu człowiekowi możliwość rozwoju i lepsze perspektywy na przyszłość. Ograniczenie bezrobocia

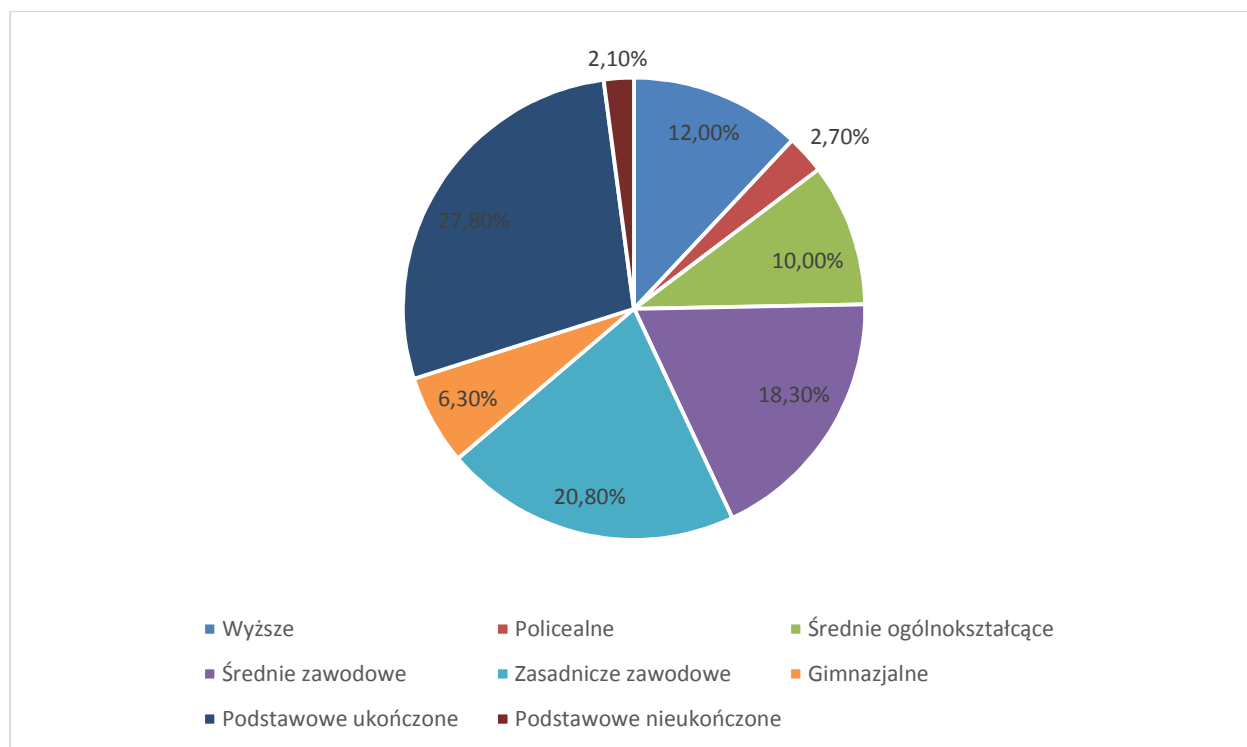

oraz lepsze perspektywy rozwoju nakłoniłyby młodych ludzi do powrotu w rodzinne strony, a tym samym poprawiłyby niekorzystne trendy demograficzne. Należy w tym miejscu stwierdzić, iż poziom bezrobocia rejestrowanego od 2013 roku maleje.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA

4 339 mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 2 113 kobiet oraz 2 226 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku **12,0% ludności posiada wykształcenie wyższe**, 2,7% wykształcenie policealne, 10,0% średnie ogólnokształcące, a 18,3% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 20,8% mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego, gimnazjalnym 6,3%, natomiast 27,8% podstawowym ukończonym. 2,1% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

WYKRES 3 POZIOM WYKSZTAŁCENIA

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

16,9% mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (16,2% wśród dziewczynek i 17,5% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 1171 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 0,72 dzieci w wieku przedszkolnym.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 23,8% ludności (24,8% wśród dziewczynek i 22,9% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 22 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 125,69.

TABELA 5 WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI (%)

Współczynnik skolaryzacji brutto	2010	2011	2012	2013	2014	2015
szkoły podstawowe	113,61	114,38	119,18	119,44	122,91	125,69
gimnazja	142,37	142,72	141,87	145,13	142,95	146,73

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 13,0% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (13,0% wśród dziewczyn i 13,0% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 22 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 146,73.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształci się 20,5% mieszkańców (21,2% wśród dziewczyn i 19,8% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 14 uczniów. 24 uczniów przypada na oddział w szkołach średnich zawodowych i artystycznych. W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 25,8% mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego w wieku potencjalnej nauki (24,8% kobiet i 26,7% mężczyzn).

EDUKACJA

Na wszystkich poziomach nauczania: przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym do placówek oświatowych na terenie Tomaszowa Lubelskiego uczęszczają dzieci z terenu miasta oraz okolicznych gmin.

Na terenie Tomaszowa Lubelskiego funkcjonują 3 przedszkola:

- Przedszkole Samorządowe Nr 1,
- Przedszkole Samorządowe Nr 2,
- Przedszkole Samorządowe Nr 5.

Nauczanie na poziomie podstawowym realizowane jest na terenie miasta przez 2 szkoły:

- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego,
- Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Doktora Janusza Petera.

Nauczanie na poziomie gimnazjalnym na terenie miasta realizują następujące placówki:

- Gimnazjum Nr 1 im. Orłąt Lwowskich,
- Gimnazjum Nr 2 im. Papieża Jana Pawła II.

Szkoły ponadgimnazjalne:

- Zespół Szkół Nr 1 im. Bartosza Głowackiego,
 - Zespół Szkół Nr 2 im. Gen. Władysława Sikorskiego,
 - Zespół Szkół Nr 3 im. Macieja Rataja,
 - Zespół Szkół Nr 4 im. Jarosława Dąbrowskiego,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka.

- Szkolnictwo niepubliczne:
- Niepubliczne Przedszkole "Baśniowa Kraina",
- Niepubliczne Przedszkole Językowo-Artystyczne "Król Maciuś Pierwszy",
- Niepubliczne Gimnazjum Uzawodowione,
- Zakład Doskonalenia Zawodowego,
- Niepubliczna Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy,
- Ośrodek Rehabilitacyjno - Edukacyjno,
- Prywatna Szkoła Podstawowa ICO w Tomaszowie Lubelskim,
- Little Oxford, Niepubliczna Szkoła Podstawowa - Tomaszów Lubelski.

Ponadto na terenie Tomaszowa Lubelskiego funkcjonuje Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Andrzeja Cwojdziańskiego.

UCZESTNICTWO W KULTURZE I SPORT

W zakresie kultury Tomaszów Lubelski dysponuje szerokim zasobem placówek, począwszy od muzeum, biblioteki i kina, a skończywszy na galeriach malarskich. W mieście odbywają się cyklicznie różne imprezy kulturalne. Do głównych placówek i podmiotów z dziedziny szeroko pojętej kultury w Tomaszowie Lubelskim należy zaliczyć:

- Tomaszowski Dom Kultury,
- Kino Kadr przy Tomaszowskim Domu Kultury,
- Miejska Biblioteka Publiczna, Biblioteka Pedagogiczna,
- Muzeum Regionalne im. Janusza Petera,
- Galerie malarskie: Marii Krenz, Katarzyny Antoszewskiej i Marzeny Mazurek-Jędrak,
- Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- Zespół taneczno-wokalny Tamburino,
- Tomaszowskie Towarzystwo Regionalne im. doktora Janusza Petera.

TABELA 6 BIBLIOTEKI PUBLICZNE

Biblioteki publiczne	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
biblioteki i filie	ob.	2	2	2	2	2	2
pracownicy bibliotek	osoba	16	16	15	16	15	17
księgozbiór	wol.	71025	66652	56586	56253	54344	54343
zbiory elektroniczne zinwentaryzowane	szt.	-	36	36	36	17	17
czytelnicy w ciągu roku	osoba	6087	6122	5891	5312	5517	6020
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	129028	120087	113572	97700	74998	80615

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

punkty biblioteczne ogółem	ob.	3	6	5	5	9	9
obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich: wejście do budynku	ob.	0	0	1	1	1	1

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

TABELA 7 DOMY I OŚRODKI KULTURY, KLUBY I ŚWIETLICE

Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	ob.	1	1	1	1	1
imprezy	szt.	122	144	128	136	122
uczestnicy imprez	osoba	23990	36969	31462	33830	33270
przeciętna liczba uczestników imprez na 1 mieszkańca	osoba	1	2	2	2	2
grupy artystyczne	szt.	19	25	25	24	23
członkowie grup artystycznych	osoba	388	478	433	438	459
koła (kluby)	szt.	8	7	7	6	7
członkowie kół (klubów)	osoba	123	101	102	92	94

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

W Tomaszowie Lubelskim działalność sportowa koncentruje się na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji TOMASOVIA, na którym znajduje się kompleks sportowy z halą sportową, siłownią, dwoma boiskami piłkarskimi, kortami tenisowymi, torem rolkarskim oraz hotelem. W okresie zimowym Ośrodek dysponuje dobrymi warunkami do uprawiania biegów narciarskich. W tej dyscyplinie sportu Tomaszów Lubelski jest jednym z wiodących ośrodków w kraju. Ponadto, w mieście uprawianych jest wiele innych dyscyplin sportowych zogniskowanych w następujących podmiotach działających na rzecz rozwoju tychże dyscyplin:

- Tomaszowski Klub Sportowy Tomasovia,
- Tomaszowski Klub Karate Tradycyjnego,
- Tomaszowskie Towarzystwo Sportowe „TOP”,

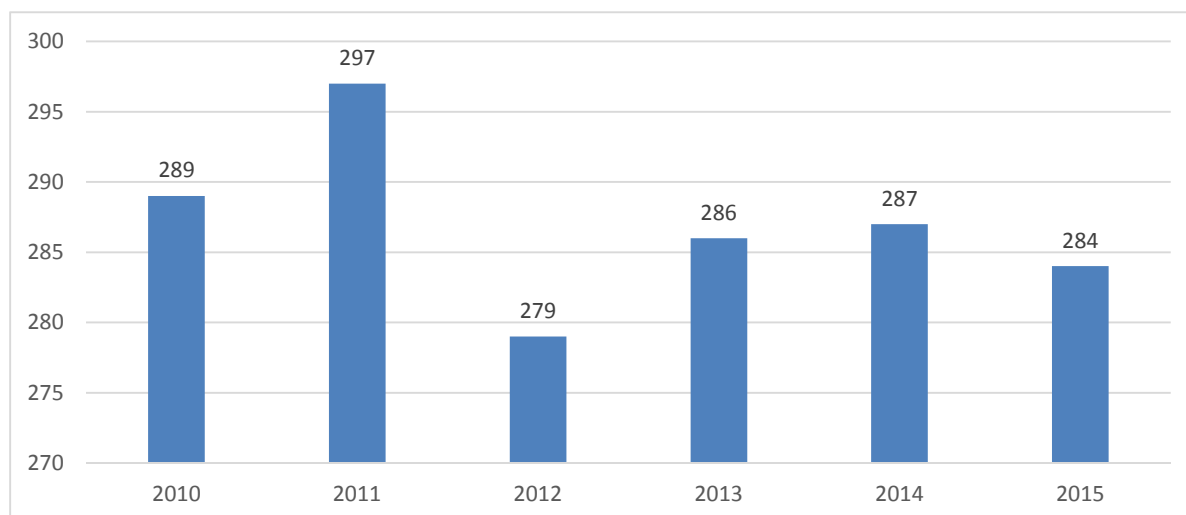

- Sekcja szachowa Uczniowski Klub Sportowy „GIM DWÓJKA”,
- Lubelski Okręgowy Związek Narciarski,
- Klub Kolarstwa Górskiego „Roztocze”,
- Klub Karate Tradycyjnego Tomaszów Lubelski.

STREFA GOSPODARCZA

RYNEK PRACY

WYKRES 4 WSKAŹNIK: PRACUJĄCY NA 1000 LUDNOŚCI (OSOBA)

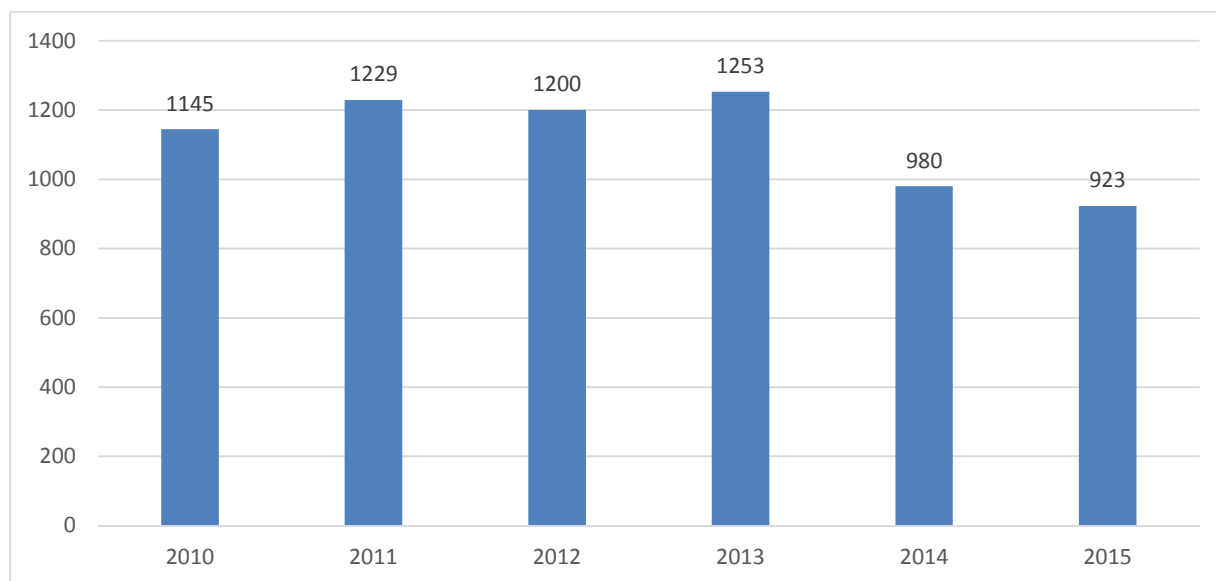

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

W Tomaszowie Lubelskim na 1000 mieszkańców pracuje 284 osób. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. 48,4% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 51,6% mężczyźni.

WYKRES 5 BEZROBOCIE (OSOBA)

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

Bezrobocie rejestrowane w Tomaszowie Lubelskim wynosiło w 2015 roku 10,7% (10,6% wśród kobiet i 10,8% wśród mężczyzn). Jest to mniej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego 593 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 1 935 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 1 342. 63,0% aktywnych zawodowo mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 12,7% w przemyśle i budownictwie, a 6,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 6,9% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Wg danych statystycznych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny, w dniu 31 grudnia 2016 r. w Tomaszowie Lubelskim zarejestrowanych było 2889 podmiotów gospodarki narodowej. Zdecydowaną większość tych podmiotów stanowią jednostki prywatne – 97,06 %, 2252 podmiotów stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Taki stan rzeczy

Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2017 - 2022

odzwierciedla ogólne tendencje panujące w gospodarce, gdzie najbardziej konkurencyjnymi i wytwarzającymi największą część Produktu Krajowego Brutto podmiotami są właśnie najmniejsze przedsiębiorstwa, które jednocześnie najbardziej elastycznie potrafią reagować na zmiany zachodzące na rynku. Według posiadanych danych, w ostatnich trzech latach liczba przedsiębiorstw nowozakładanych jest mniejsza od liczby przedsiębiorstw likwidowanych, ale nie odzwierciedla to rzeczywistej liczby faktycznie działających podmiotów, tym bardziej po zmianach dotyczących zasad rejestracji i formy prowadzenia działalności gospodarczej przez spółki cywilne. Nie jest prowadzona też żadna ewidencja podmiotów zawieszających bezterminowo prowadzenie działalności gospodarczej.

TABELA 8 PODMIOTY GOSPODARCZE W TOMASZOWIE LUBELSKIM ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WEDŁUG SEKTORÓW

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
podmioty gospodarki narodowej ogółem	3111	2953	2979	2956	2935	2920	2889
sektor publiczny - ogółem	69	69	73	72	72	70	70
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	54	54	57	57	57	55	55
sektor publiczny - spółki handlowe	4	4	5	4	4	4	4
sektor prywatny - ogółem	3042	2884	2906	2884	2863	2839	2804
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	2578	2411	2407	2376	2334	2297	2252
sektor prywatny - spółki handlowe	101	103	108	113	119	127	135
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	11	10	12	13	17	19	20
sektor prywatny - spółdzielnie	14	14	14	14	14	14	13
sektor prywatny - fundacje	1	2	2	2	3	5	6

Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski na lata 2017 - 2022

sektor prywatny i stowarzyszenia organizacje społeczne	61	64	68	69	69	70	75
---	----	----	----	----	----	----	----

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

Biorąc pod uwagę branże, w których funkcjonują przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie Miasta, zauważyć można zdecydowaną przewagę sektora handlu i napraw (ok. 34,2 %). Kolejnymi, najbardziej aktywnymi sektorami w gospodarce Tomaszowa Lubelskiego są sfera obsługi firm, nieruchomości i nauki, gdzie powstało szereg drobnych podmiotów, przemysł oraz budownictwo. Świadczy to o dużych możliwościach rozwojowych miasta. Ważną gałęzią usług jest również ochrona zdrowia, w której obok publicznych podmiotów powstają prywatne gabinety i przychodnie lekarskie. Niepokoić może niewielka w stosunku do całości liczba firm z branży hotelarskiej i gastronomicznej - będzie to sektor, który powinien najszybciej rozwijać się w okresie realizacji niniejszej strategii.

TABELA 9 PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WG SEKCJI

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sektor prywatny ogółem	3042	2884	2906	2884	2863	2839	2804
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	24	23	21	21	18	14	15
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	0	1	1	2	3	2	2
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	243	236	233	229	226	222	209
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	4	4	5	5	5	5
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	4	4	4	4	5	5
Sekcja F Budownictwo	313	296	305	298	281	274	265
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1216	1119	1099	1070	1041	1021	988
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	161	144	147	152	161	171	187
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	95	95	95	94	93	94	96

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

Sekcja J Informacja i komunikacja	47	47	45	48	45	44	48
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	97	96	92	92	84	80	76
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	58	60	63	62	61	61	64
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	260	244	248	250	254	263	262
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	50	53	56	59	61	58	49
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	2	2	2	2	2	2	1
Sekcja P Edukacja	66	58	71	73	79	79	75
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	190	190	209	209	222	226	230
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	59	58	59	63	58	51	53
Sekcje S i T Pozostała działalność usługowa. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	155	154	152	151	165	166	173

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

TABELA 10 PODMIOTY GOSPODARCZE WG KLAS WIELKOŚCI

Podmioty wg klas wielkości	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
0 - 9	2970	2814	2867	2848	2824	2807	2778
10 - 49	114	112	79	75	79	81	80
50 - 249	26	26	32	32	31	31	30
250 - 999	1	1	1	1	1	1	1

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

W Tomaszowie Lubelskim najwięcej podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające od 0 do 9 osób. Takich firm jest 2778. Przedsiębiorstwa średnie, zatrudniające od 50 do 249 osób, reprezentowane są na terenie miasta przez 30 podmiotów. W mieście funkcjonuje również firma o statusie dużego przedsiębiorstwa.

TURYSTYKA

Tomaszów Lubelski, stolica Roztocza Środkowego, stanowi ważne ogniwo przyrodnicze oraz centrum obsługi ruchu turystycznego powiatu tomaszowskiego i obszaru Roztocza. Występujące w tym regionie bogactwo flory i fauny stawia to miejsce w rzędzie najatrakcyjniejszych regionów Polski.

Różnorodność krajobrazowa i przyrodnicza Roztocza jest efektem położenia na styku kilku regionów fizjograficznych i obszarów geobotanicznych. Z uwagi na niepowtarzalne walory przyrodnicze regionu utworzono Roztoczański Park Narodowy, Parki Krajobrazowe oraz rezerваты (m.in. Sołokija czy Nad Tanwią, rezerwat modrzewia polskiego). Roztocze oddziela Wyżynę Lubelską i Wyżynę Wołyńską od Kotliny Sandomierskiej i Kotliny Naddniestrzańskiej.

Tomaszów Lubelski położony jest w rejonie atrakcyjnym pod względem turystycznym i rekreacyjnym. W rejonie miasta można organizować wędrówki piesze, wycieczki rowerowe oraz grzybobrania. Okolica posiada także warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki i rolnictwa ekologicznego.

Atutem Tomaszowa Lubelskiego jest jego przeszłość historyczna, sięgająca początku XVII wieku i lokalizacji miasta na prawie magdeburskim. Do najcenniejszych zabytków należy drewniany, zrębowy kościół pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny, ufundowany przez VI ordynata Michała Zdzisława Zamoyskiego w roku 1627. We wschodniej części rynku została wzniesiona przez władze rosyjskie murowana cerkiew prawosławna pw. św. Mikołaja Cudotwórcy z 1890 roku. Najcenniejsza ikona Matki Boskiej z Dzieciątkiem datowana jest na wiek XVII. Ciekawym przykładem rosyjskiej architektury drewnianej jest budynek tzw. „Czajni” z 1902 roku. Za najstarszy budynek mieszkalny uznaje się dom leżący w głębi ul. Lwowskiej, prawdopodobnie wzniesiony jeszcze w XVII w. Kamieniczki znajdujące się przy południowej pierzei rynku datowane są na przełom XIX/XX w.

TABELA 11 TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE I ICH WYKORZYSTANIE

Turystyczne obiekty noclegowe wg rodzajów	2010	2011	2012	2013	2014	2015
obiekty ogółem VII	3	3	4	4	4	4
obiekty całoroczne VII	2	2	3	3	3	3
miejsca noclegowe ogółem VII	128	137	168	168	168	168

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

miejsca noclegowe całoroczne VII	98	98	138	138	138	138
turyści (korzystający) ogółem I-XII	4088	3753	6163	7254	7044	-
turyści zagraniczni (korzystający) - nierezydenci I-XII	469	427	567	701	523	-
wynajęte pokoje ogółem w obiektach hotelowych I-XII	3994	4159	6330	5773	5534	-
wynajęte pokoje turystom zagranicznym (nierezydentom) w obiektach hotelowych I-XII	322	293	431	532	465	-
udzielone noclegi ogółem I-XII	8496	8762	12669	10655	10573	-
udzielone noclegi turystom zagranicznym (nierezydentom) I-XII	601	476	634	1108	1070	-

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

W 2012 roku nastąpił wyraźny wzrost liczby turystów z zagranicy. Od tego czasu liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (nierezydentom) utrzymuje się na poziomie przekraczającym 1000 osób rocznie.

STREFA TECHNICZNA

GOSPODARKA KOMUNALNA

TABELA 12 INFRASTRUKTURA KOMUNALNA W TOMASZOWIE LUBELSKIM W OSTATNICH LATACH

Wodociągi	j. miary	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	56,6	58,4	58,5	58,5	58,5	58,6
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2801	2825	2091	2089	2112	2144
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	784,2	764,5	754,8	727,5	722,9	722,1
ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	19473	19408	18978	18765	18629	18440
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	19473	19408	18978	18765	18629	18440
Kanalizacja							
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	55,0	56,8	58,0	58,5	60,5	64,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1802	1435	1501	1499	1568	1688
ścieki odprowadzone	dam3	1202	1235	1088	1110,0	1155,0	1025,0
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	17043	16978	16843	16651	16646	16671
Sieć gazowa							
długość czynnej sieci ogółem w m	m	72658	73310	73744	74053	74566	74715
długość czynnej sieci rozdzielczej w m	m	72658	73310	73744	74053	74566	74715
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	szt.	3160	3187	3213	3244	3267	3294

**Strategia Rozwoju Lokalnego Miasta Tomaszów Lubelski
na lata 2017 - 2022**

czynne przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	-	-	-	-	2816	2843
odbiorcy gazu	gosp.	6002	6007	6040	5956	5938	7341
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.	2321	2420	2461	2432	2456	4262
odbiorcy gazu w miastach	gosp.	6002	6007	6040	5956	5938	7341
zużycie gazu w tys. m3	tys.m3	5748,30	5232,70	5218,1	5119,2	4572,7	4585,4
zużycie gazu w MWh	MWh	-	-	-	-	50616,9	51222,9
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m3	tys.m3	4515,9	4199,6	4180,0	4122,6	3696,3	3665,3
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w MWh	MWh	-	-	-	-	40966,0	40938,9
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	18426	18261	18675	18453	18237	18044
Energia elektryczna w gospodarstwach domowych w miastach							
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu	szt.	7539	7644	7681	7663	7636	7577
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	MWh	14312	13712	13977	13580	13035	12881
Sieć rozdzielcza na 100 km²							
sieć wodociągowa	km	425,9	439,4	440,2	440,2	440,2	440,9
sieć kanalizacyjna	km	413,8	427,4	436,4	440,2	455,2	487,6
sieć gazowa	km	546,7	551,6	554,9	557,2	561,1	562,2

ŹRÓDŁO: BDL GUS.

SPIS TABEL

Tabela 1 Wskaźniki realizacji Strategii.....	28
Tabela 2 Liczba mieszkańców miasta na tle liczby mieszkańców powiatu, województwa i Polski.....	30
Tabela 2 Mieszkańcy Tomaszowa Lubelskiego wg płci.....	31
Tabela 3 Przyrost naturalny, urodzenia i zgony.....	31
Tabela 4 Współczynnik skolaryzacji (%).....	34
Tabela 5 Biblioteki publiczne.....	36
Tabela 6 Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.....	37
Tabela 7 Podmioty gospodarcze w Tomaszowie Lubelskim zarejestrowane w rejestrze Regon według sektorów.....	40
Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon wg sekcji.....	41
Tabela 9 Podmioty gospodarcze wg klas wielkości.....	42
Tabela 10 Turystyczne obiekty noclegowe i ich wykorzystanie.....	43
Tabela 11 Infrastruktura komunalna w Tomaszowie Lubelskim w ostatnich latach.....	45

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Liczba mieszkańców Tomaszowa Lubelskiego.....	31
Wykres 2 Saldo migracji ogółem.....	32
Wykres 3 Poziom wykształcenia.....	33
Wykres 4 Wskaźnik: pracujący na 1000 ludności (osoba).....	38
Wykres 5 Bezrobocie (osoba).....	39

SPIS MAP

Mapa 1 Obszar rewitalizacji.....	13
----------------------------------	----

